

Azbests būvniecībā

levads

Visi būvniecībā, apkopē un tīrīšanā iesaistītie darbinieki varētu tikt pakļauti azbesta iedarbībai.

Šajā faktu lapā ir paskaidrots, kas ir azbests, kāda ir tā ietekme uz veselību un kur ar to var sastapties. Tā neietver azbesta iznīcināšanas pasākumus. Šajā faktu lapā ir sniegti vērtīgi padomi, bet tā nesniedz detalizētus norādījumus. Ļoti ieteicams sazināties ar kompetentām institūcijām vai kompetentiem speciālistiem, vai arī ar Valsts darba inspekciju, ja ir aizdomas, ka darbā jūs varētu būt pakļauts azbesta iedarbībai.

Kas ir azbests?

Azbests ir minerālvielu grupas kopējais nosaukums. Azbesta šķiedras ir ļoti siltumizturīgas un stipras, un daudzus gadus tās izmantoja:

- siltumizolācijas materiālos, piemēram, siltuma aizkavēšanai un pārklājumiem,
- "ugunsizturīgās" tekstilprecēs, papīrā un kartonā,
- sajūga un bremžu uzlikās,
- azbesta cementa izstrādājumos,
- elektroizolācijas materiālos,
- individuālajos aizsardzības līdzekļos.

Azbesta lietošana pašreiz ir gandrīz pilnībā aizliegta Eiropas Savienībā, bet joprojām visapkārt ir daudz azbesta. Tas nozīmē, ka joprojām mēs varam tikt pakļauti azbesta iedarbībai.

Azbesta iedarbības ietekme uz veselību

Ieelpojot azbesta šķiedras, tās var nopietni ietekmēt veselību, tostarp var rasties azbestoze, plaušu vēzis un mezotelioma. Drošs azbesta iedarbības līmenis nav zināms. Jo vairāk esat tam pakļauti, jo pastāv lielāks risks, ka attīstīsies ar azbestu saistīta slimība. Laika periods starp azbesta iedarbību un pirmajām slimības pazīmēm var būt 30 gadi. Pašreiz ir redzamas agrākās iedarbības sekas.

- Lielbritānijā apmēram 3 000 cilvēki gadā mirst no slimībām, ko izraisījusi azbesta agrākā ietekme, un paredzams, ka līdz 2010. gadam šis skaitlis palielināsies gandrīz līdz 10 000 (!). 25 % no šiem 3 000 cilvēkiem reiz ir strādājuši būvdarbos vai uzkopšanas darbos.
- Zviedrijā ir vairāk nāves gadījumu no azbesta vēlīnas ietekmes (pleiras mezoteliomas), nekā kopējais letālo nelaimes gadījumu darbā skaits (?).

Labi zināms, ka smēķēšana var izraisīt plaušu vēzi, bet, esot pakļautam arī azbesta iedarbībai, plaušu vēža attīstības risks palielinās. Smēķētājam, kurš ieelpo azbestu, pastāv 50 reizu lielāka plaušu vēža attīstības iespēja, nekā nesmēķētājam, kurš nav pakļauts azbesta iedarbībai.

Būtiska informācija

Strādājot būvniecības, apkopes vai tīrīšanas darbos, var pastāvēt azbesta iedarbības risks. Tipiskas azbesta atrašanās vietas varētu būt:

- sienas (kā izolējošs materiāls starpsienās),
- teksturēti pārklājumi un krāsas,
- grīdas flīzes,
- ar linoleju klātas grīdas,
- uz apkures katliem ar termoizolāciju,
- kā tērauda ēku statņu izolācija,
- ventilācijas cauruļvadi,
- griesti (kā ugunsdrošības joslas griestu konstrukcijās),
- griestu flīzes,
- durvis,
- elektroinstalācijas,
- apkures sistēmas (kā cauruļu sistēmas, sildītāju un apkures katlu termoizolācija),
- jumti (jo īpaši, kā azbesta cementa produkti),
- jumta kārniņi,
- ēku fasādes, tostarp teknes, sofites un apšuvumi,
- ūdens un notekūdeņu caurules,
- vārsti, atloki un starplikas arī var būt izklāti vai izolēti ar azbestu,
- tualetes cisternas, logu puķu podi, azbesta papīra izklājums, utt.

Azbesta iedarbības riskam pakļautās profesijas

- santehniķi,
- siltumtehniķi,
- elektriķi,
- galdnieki,
- paklāju ieklājēji un citu grīdas segumu ieklājēji,
- veikalu iekārtotāji,
- apkopes personāls, tostarp ligumdarbinieki un saimniecības darbinieki,
- jumtiņi,
- apkopēji,
- citi arodi, kur darbojas zem jumtu konstrukcijām, zem paneļiem un līdzīgās "slēptās" teritorijās.

Pirms darba uzsākšanas pajautājiet, vai veikta azbesta pārbaude. Pieņemiet azbesta klātbūtni, ja nav pierādījumu par pretējo.

(!) <http://www.hse.gov.uk/asbestos/index.htm>

(?) <http://se.osha.eu.int/statistics/osharapp.pdf>

Pārtrauciet darbu un vērsieties pēc padoma, ja rodas aizdomas par azbesta klātbūtni. Neaizvāciet azbestu saturošus materiālus, ja nav dota atļauja un neesat apmācīts to darīt.

Azbesta jumti

Azbesta cementa jumti bieži vien ir trausli. Vienmēr pārlicinieties, ka darba vieta ir droša un varat tai droši piekļūt. Dažiem azbesta cementa jumtiem var būt papildu azbesta izolācija to apakšdaļā (nereti to sauc par mīksto azbestu). Tas var būt vaļīgs vai trausls. Ja tiek atrasts šāds materiāls, visi darbinieki nekavējoties būtu jāatsauc no attiecīgās teritorijas un jāmeklē eksperta palīdzība. Šo materiālu nedrīkst mēģināt aizvākt.

Ja apsaimniekojat vai kontrolējat ēku, jums jāzina, vai tajā ir azbests. To var noskaidrot:

- apskatot ēkas plānus,
- izskatot iepriekšējo darbu dokumentus (piemēram, būvētāju rēķinus),
- veicot pārbaudi pašam (bet neņemot paraugus),
- konsultējoties ar citiem, piemēram, ar arhitektiem, mērniekiem, drošības pārstāvjiem un darbiniekiem, kuri varētu sniegt vairāk informācijas,
- pieņemot darbā kompetentu personu, kura apskatītu telpas. Paraugus drīkst ņemt tikai apmācīti cilvēki.

Ja rodas šaubas, pieņemiet, ka materiāls ir azbests. Ja telpās ir azbests, veiciet pasākumus, lai nodrošinātu, ka cilvēki netiek pakļauti tā iedarbībai, tostarp:

- novērtējiet azbesta iedarbības risku,
- plānojiet, kā rīkosieties ar azbestu saturošiem materiāliem, īstenojiet un pārskatiet šo plānu regulāri,

- pastāvīgi aktualizējiet datus par to, kur azbests atrodas (reģistrējiet gan veidu, gan vietu),
- sniedziet visu attiecīgo informāciju būvuzņēmējiem, apkopes un tīrīšanas darbuuzņēmējiem pirms viņi sāk darbu klātienē.

Tiesību akti

Pastāv daudzi Eiropas tiesību akti par azbestu, kuri ir pārņemti valsts likumdošanā. Eiropas tiesību akti aizliedz azbesta lietošanu un nosaka stingrus standartus darbinieku aizsardzībai, ja tie varētu būt pakļauti tā iedarbībai. Latvijā prasības darbam ar azbestu ir noteiktas šādos tiesību aktos:

- 2001. gada 20. jūnija Darba aizsardzības likums.
- Ministru kabineta 2004. gada 12. oktobra noteikumi Nr. 852 "Darba aizsardzības prasības darbā ar azbestu".
- Ministru kabineta 2001. gada 27. decembra noteikumi Nr. 539 "Noteikumi par darba aizsardzības prasībām, saskaroties ar kancerogēnām vielām darba vietās".
- Ministru kabineta 2002. gada 3. septembra noteikumi Nr. 399 "Darba aizsardzības prasības, saskaroties ar ķīmiskajām vielām darba vietās".
- Ministru kabineta 2002. gada 20. augusta noteikumi Nr. 372 "Darba aizsardzības prasības, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus".

Papildu informācija

Šī fakto lapa izveidota, lai atbalstītu 2004. gada Eiropas Nedēļu par drošību un veselības aizsardzību darbā. Citas fakto lapas un papildu informācija par būvniecības jautājumiem pieejama <http://ew2004.osha.eu.int>. Informāciju par Latvijas darba aizsardzības tiesību aktiem skatīt <http://osha.lv> sadaļā "Tiesību akti". Papildu fakto lapas par bīstamām vielām un daudzām citām ar drošību un veselību saistītām tēmām var lejupielādēt no <http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets>.

Courtesy of OPPBTP, France

Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

Tel. (34) 944 79 43 60, fakss (34) 944 79 43 83

information@osha.eu.int